

Beleidsplan Heimans en Thijssestichting (2012-2016)

Geschiedenis

Eli Heimans (1861-1914) en Jacobus Pieter Thijsse (1865-1945) waren Amsterdamse onderwijzers die aan het eind van de 19de eeuw in brede lagen van de Nederlandse samenleving belangstelling en liefde voor de natuur wisten te wekken. Mede op hun initiatief ontstonden aan het begin van de 20ste eeuw de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (1901) en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten (1905), en werd het tijdschrift *De Levende Natuur* opgericht.

Al kort na de dood van Heimans werd de Heimans Stichting opgericht met als doel het gedachtegoed van Heimans levend te houden. Na de dood van Thijsse ontstond het Comité Eerbetoon Dr. Jac. P. Thijsse dat in 1960 overging in de Stichting Dr. Jac. P. Thijsse Fonds. De beide stichtingen gingen in 1981 samen in de Stichting Heimans en Thijsse Fonds. Uiteindelijk ontstond in 1993 de Heimans en Thijsse Stichting door fusie van deze stichting met de in 1977 opgerichte Stichting Heimans en Thijsse Bibliotheek en Archief.

Doel

Het doel van de Heimans en Thijsse Stichting is tweeledig. In de eerste plaats stelt de stichting zich ten doel om de nalatenschap van Eli Heimans en Jac. P. Thijsse en andere voormannen van de Nederlandse natuurbescherming veilig te stellen en op een zodanige manier te bewaren dat zij toegankelijk is voor raadpleging en wetenschappelijk onderzoek. De tweede doelstelling van de stichting is om het gedachtegoed van Heimans en Thijsse en andere grote natuurbeschermers uit te dragen en daarmee de liefde voor de natuur en het maatschappelijke draagvlak voor natuurbehoud te versterken.

Het fysieke erfgoed

De Stichting beheert, met hulp van een beroepskracht en vrijwilligers, een uitgebreide bibliotheek en een indrukwekkend archief. De bibliotheek telt ca. 8000 boeken en andere publicaties, waaronder vele klassieke uitgaven op het gebied van de veldbiologie, natuurbescherming en natuureducatie. Het archief omvat unieke persoonlijke documenten van vele biologen en natuurbeschermers die een vooraanstaande rol in de natuurstudie en het natuurbeheer hebben gespeeld.

De belangrijkste taken die de stichting zich heeft gesteld zijn:

- het *verwerven* van schenkingen en legaten van personen en instellingen die een belangrijke rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van het denken over de natuur in Nederland;
- het *archiveren, duurzaam bewaren en catalogiseren* van dit culturele erfgoed, zodat het voor iedere belangstellende toegankelijk is en blijft;
- het *stimuleren* van het gebruik van de collecties voor reflectie, wetenschappelijk onderzoek en educatieve doeleinden.

Om een intensiever gebruik van de collecties voor wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken zal er meer samenwerking met universiteiten worden gezocht.

Gedurende de afgelopen jaren is de collectie sterk gegroeid, enerzijds door een groot aanbod, anderzijds door een weinig selectief verzamelbeleid. Vrijwel alle verzamelde boeken hebben inmiddels een plaats gekregen in de bibliotheek van het Hugo de Vries Centrum. Voor de andere delen van de collectie zijn er echter urgente problemen die op korte termijn moeten worden opgelost. De stichting beschikt niet over voldoende ruimte om het verzamelde materiaal op een verantwoorde wijze op te slaan. Bovendien zijn de bewaarcondities in een groot deel van de ruimtes die de stichting ter beschikking staan, onvoldoende om een duurzaam behoud van de collecties te garanderen, zo is door een externe deskundige vastgesteld. De Stichting heeft ook niet de financiële middelen, noch de expertise om op een overzienbare termijn deze noodzakelijke voorwaarden te creëren.

Teneinde dit probleem op te lossen is overleg gestart met de Artisbibliotheek van de UvA om de mogelijkheden te onderzoeken om het beheer van een deel van de collecties aan deze instelling over te dragen. Uitgangspunt is dat de stichting eigenaar blijft en de Artisbibliotheek zorg draagt voor verantwoorde opslag en adequate ontsluiting. Er zal nu op korte termijn worden onderzocht welke delen aan de Artisbibliotheek kunnen worden overgedragen, welke delen eventueel kunnen worden overgedragen aan andere organisaties en welk deel in het directe beheer van de Heimans en Thijsse Stichting kan blijven. Het bestuur heeft dr. Marga Coesel gevraagd hierover een advies op te stellen dat als bijlage bij deze notitie is gevoegd. Hieronder wordt de kern van het advies kort samengevat.

Boeken: De collectie bevat momenteel ongeveer 8000 boeken. Deze boeken zijn inmiddels, vooral door de inspanningen van dr. J.T. de Smidt, gecatalogiseerd, en in de bibliotheek op de eerste verdieping van het Hugo de Vries Centrum geplaatst. De boeken kunnen hier op vrijdagen aan de leestafels worden geraadpleegd. Hiermee heeft de boekencollectie een adequate plek gekregen. Nieuwe giften zullen steeds zo snel mogelijk in de bibliotheek worden ondergebracht, voor zover het geen dubbele exemplaren betreft.

Tijdschriften: Op dit moment zijn in de kelder ongeveer 170 meter tijdschriften opgeslagen. De bewaarcondities in deze ruimte zijn niet acceptabel, o.a. vanwege het risico van waterschade. Een groot deel van de tijdschriften zal worden overgedragen aan andere organisaties. Een beperkt aantal tijdschriften (o.a. *De Levende Natuur* en *Amoeba*) zal in de bibliotheek op de eerste verdieping worden geplaatst.

Archieven: De archieven nemen een even grote ruimte in beslag: 85 meter (personen), 50 meter (onderwerpen), 35 meter (organisaties). Deze archieven zullen, voor zover mogelijk, worden overgedragen aan de Artisbibliotheek.

Foto- en diacollecties: De fotografische collecties nemen ongeveer 20 meter in beslag. Een klein deel zal behouden worden, een ander deel zal worden overgedragen aan het Nederlands Fotomuseum of worden afgevoerd.

Wandplaten: Deze zullen eveneens in beheer worden gegeven aan de Artisbibliotheek waar zij in de toekomst wellicht voor een deel kunnen worden tentoongesteld

Het ideële erfgoed

Sinds de tijd van Heimans en Thijsse heeft de natuurbescherming in Nederland een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt. In de loop van de afgelopen eeuw is een uitgebreide wet- en regelgeving op het gebied van de natuur tot stand gekomen en is er een actief overheidsbeleid ontwikkeld om grond aan te kopen ten behoeve van het natuurbehoud. In de loop van de tijd is de rol van ideële natuurbeschermingsorganisaties steeds vaker overgenomen door de overheid, waardoor natuurbescherming steeds meer een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid en particuliere organisaties werd. De toenemende verwevenheid met de overheid had als keerzijde dat de natuurbescherming steeds meer geïnstitutionaliseerd is, waarbij het ideële uitgangspunt zo nu en dan op de achtergrond raakte.

Tegelijkertijd vonden er belangrijke veranderingen plaats in de verhouding tussen de Nederlandse burger en de natuur. Was er in de zeventiger jaren nog sprake van een sterke opleving van de natuurbeschermingsgedachte, vanaf de jaren tachtig is de afstand tussen burger en natuur snel groter geworden. Met name voor kinderen heeft de voortschrijdende verstedelijking geleid tot een steeds grotere fysieke afstand en tot een snel afnemend contact met de natuur.

Daarnaast heeft de huidige economische crisis geleid tot minder aandacht voor ideële doelstellingen. Niet alleen onder de huidige bevolking, maar ook in het parlement heeft dit inmiddels geleid tot belangrijke verschuivingen in het belang dat wordt gehecht aan natuurbehoud. Deze nieuwe maatschappelijke situatie geeft op dit moment ruim baan aan een kabinetsbeleid dat met de verworvenheden op het terrein van de natuurbescherming lijkt af te willen rekenen. De huidige geïnstitutionaliseerde natuurbeschermingsorganisaties blijken onvoldoende tegenstand te kunnen bieden aan deze krachten. Het is daarom de hoogste tijd voor een nieuwe natuurbeschermingsbeweging, een beweging, verankerd in onze moderne maatschappij en in de liefde die de mens koestert voor de natuur om zich heen. De Heimans en Thijsse Stichting wil het besef uitdragen dat de natuur van essentieel belang is voor ons bestaan en de grondslag vormt van onze cultuur, waarin de betekenis van de natuur voor de mens wordt uitgedrukt.

De Heimans en Thijsse Stichting is een kleine organisatie met zeer beperkte middelen, maar zij zou op strategische momenten als katalysator van het debat kunnen fungeren en wellicht de kiem kunnen leggen voor een nieuwe, brede natuurbeschermingsbeweging. De Stichting wil in de komende jaren graag de volgende middelen inzetten om de betrokkenheid van burger en overheid bij de natuur versterken.

De Heimans- en Thijsselezingen: De organisatie van lezingen, symposia en prijsvragen waarin nieuw, tot nadenken stemmend, inspirerend en provocerend gedachtegoed over het voetlicht wordt gebracht. Belangrijke vragen zullen zijn: op welke wijze de diversiteit van soorten, ecosystemen en landschappen in ons land kan worden behouden, maar ook welke rol overheid, bedrijfsleven en burger daarbij kunnen spelen. De bedoeling is dat deze lezingen in de loop van de jaren uitgroeien tot spraakmakende evenementen.

De Heimans- en Thijsseprijzen: Eens in de twee jaar wordt de Heimans- en Thijsseprijs, de *bronzen spreeuw*, uitgereikt aan een persoon of organisatie die zich buitengewoon verdienstelijk heeft gemaakt voor het natuurbehoud.

Communicatie

Een effectieve communicatie met de wereld om ons heen is cruciaal. In de nabije toekomst zal de Stichting meer investeren in de communicatiemiddelen die ter beschikking staan. De banden met een aantal organisaties, zoals Natuurmonumenten, IVN en KNNV, zullen worden aangehaald om elkaar op de hoogte te houden van kansen en ontwikkelingen en te bezien hoe we elkaars activiteiten kunnen versterken. Verder zullen de volgende instrumenten worden ingezet:

De website: Hier wordt blijvende informatie (zoals doelstellingen van de stichting en de catalogi van de collecties) gepresenteerd, maar ook aankondigingen en actuele berichten uit de samenleving die wij extra aandacht willen geven.

De nieuwsmails: In de digitale nieuwsbrieven worden de activiteiten van de Stichting aangekondigd en links gegeven naar actuele berichten op de website.

De sociale media: In de huidige wereld waarin snelle communicatie steeds belangrijker wordt, is het belangrijk om naast de 'nieuwsmails' ook gebruik te maken van digitale media als Twitter. Twitterberichten zouden een belangrijk hulpmiddel kunnen zijn bij de aankondiging van evenementen en als reactie op actuele gebeurtenissen.

De nieuwsbrieven: Twee tot drie maal per jaar verschijnt in aanvulling op de digitale nieuwsbrief een papieren nieuwsbrief met informatie over de activiteiten van de stichting.

Verder zullen we bij de bekendmaking van activiteiten op slimme wijze gebruik maken van andere papieren en digitale media (bijv. via interviews).

Huisvesting

De huisvesting blijft vooralsnog in het Hugo de Vries Centrum. Recent is een huurcontract opgesteld en door verhuurder en de Stichting ondertekend. De bibliotheek kan op vrijdagen worden gebruikt, terwijl daarnaast een deel van de kelderruimte ter beschikking staat om recent verworven collecties tot het moment van catalogisering op te slaan.

Financiën

Voor het voortbestaan van de Stichting is het essentieel dat er meer donateurs en sponsors bereid worden gevonden om hun steun aan de Stichting te geven. Hierop zal het komende jaar extra worden ingezet door mogelijke sponsors individueel te benaderen. Voorkomen moet worden dat de stichting inteert op het vermogen van het Heimans en Thijsse Steunfonds.
